

Asher, J., Warren, M., Fox, R., Harding, P., Jeffcoate, G. & Jeffcoate, S., 2001.

The Millenium Atlas of Butterflies in Britain and Ireland

433 pàg. Oxford University Press, Oxford.

Hi ha obres que marquen una fita en l'estudi d'una disciplina, i es converteixen en un punt de referència obligat per a futurs treballs. Sens dubte, la que aquí us comentem n'és un exemple excel·lent. D'una banda, aporta una quantitat impressionant d'informació nova i representa, alhora, un compendi del vast coneixement sobre l'ecologia de les papallones britàniques. D'altra banda, l'edició ha estat preparada amb moltíssima cura i combina un gran rigor i sensibilitat.

Estem davant d'una obra fonamental, absolutament recomanable per a qualsevol persona interessada en l'ecologia de les papallones, que, a més, es pot obtenir a un preu molt assequible (30 lliures esterlines, l'equivalent de 46 €) directament de Butterfly Conservation (web: www.butterfly-conservation.org) o dels distribuïdors més habituals de llibres d'entomologia o història natural (Oryx, Entomopraxis, Natural History Books, etc.).

Aquest llibre és el resultat del projecte anomenat *Butterflies for the New Millenium* (BNM), un treball monumental que es va dur a terme entre 1995-1999 amb la intenció de cartografiar amb tot detall la distribució dels ropalòcers de Gran Bretanya i Irlanda. Les entitats que es van encarregar d'organitzar i coordinar aquesta tasca van ser Butterfly Conservation (la societat més important que hi ha actualment, per protegir i fomentar l'estudi de les papallones), el Biological Records Centre (un centre estatal que, des de 1964, recull i informatitza dades sobre distribució de flora i fauna a les illes Britàniques) i el Dublin Naturalists' Field Club (la societat d'història natural més important d'Irlanda).

Però el que realment marca la diferència entre el BNM i qualsevol altre projecte similar és la quantitat de gent que hi va col·laborar i l'enorme volum de dades recollides durant els cinc anys de treball de camp: més de 10.000 col·laboradors que van proporcionar 1.617.071 observacions de papallones. En el llibre, aquestes dades es presenten en forma d'uns impecables mapes de distribució sobre un reticle UTM de 10 km de costat, tot indicant, en diferents colors, tres classes d'abundància (un sol exemplar, 2-9 exemplars, 10 o més exemplars detectats per quadrícula). A part, els mapes inclouen les dades històriques ja publicades al primer atlas sobre les papallones de les illes Britàniques¹, que permeten mesurar els canvis en la distribució ocorreguts al llarg del darrer segle i, amb més detall, els ocorreguts durant els últims 20 anys. El percentatge de quadrícules prospectades, un 98,7% sobre gairebé 4.000 de possibles, és prou significatiu de l'exhaustivitat amb què s'ha fet aquest treball. Cal dir, a més, que les dades recollides tenen un nivell de precisió molt més alt, ja que originalment especifiquen les quadrícules de 100 m i d'1 km de costat en un

61,5% i un 31,9% dels casos, respectivament. Aquesta informació més detallada es fa servir en alguns mapes per mostrar pautes de distribució més fines (p. ex. en relació a la distribució de les plantes nutrícies o de l'extensió de certs tipus de sòl).

El *Millenium Atlas* és, però, molt més que el millor llibre de distribució mai publicat sobre papallones diürnes. En efecte, a part dels mapes que es presenten, combina informació de procedència molt diversa per oferir una visió sintètica sobre la situació de cada espècie i també, a nivell general, del conjunt de la fauna britànica i dels problemes que l'afecten. En aquest sentit, cal destacar l'aportació inigualable que representa la base de dades del BMS britànic, ja sigui per detectar tendències en l'abundància de les espècies, per interpretar correctament la informació fenològica o com a complement en una gran diversitat d'estudis de caràcter ecològic. De fet, al llarg del llibre hi ha referències constants al BMS, tant en el capítol dedicat a la situació particular de cada espècie, com en els capítols finals d'anàlisi de conjunt de les dades.

El gruix de l'obra el forma la secció dedicada a cadascuna de les 59 espècies residents o migradores regulars a les illes Britàniques, a més de 14 que s'han extingit recentment o són migradores ocasionals. El model que se segueix és sempre el mateix: una curta introducció amb les principals característiques de l'espècie, seguida per uns apartats de plantes nutrícies, hàbitat, cicle biològic i estructura de les poblacions, distribució i tendència, tendència europea, interpretació i síntesi, i bibliografia bàsica. A part, s'inclou sempre el mapa de distribució sobre quadrícules de 10 km i, en molts casos, figures sobre fluctuacions poblacionals (en base a les dades del BMS) i mapes complementaris que mostren amb més detall l'expansió o regressió d'una espècie, o la seva associació amb variables ambientals.

Cada papallona és acompanyada per una excel·lent fotografia de l'adult i, sovint, per fotografies de les larves o pupes.

Els darrers capítols són de gran interès, ja que suposen una síntesi de la informació presentada anteriorment. Primer es fa un balanç dels canvis en la distribució soferts per totes les espècies en els darrers 30 anys (agafant com a referència les dades de 1970-1982, publicades al primer atlas). Els resultats són preocupants, ja que indiquen que en la majoria de casos s'ha constatat una disminució de les àrees ocupades. En són excepció algunes espècies generalistes que, afavorides per l'augment de temperatures que comporta el canvi climàtic, en els darrers anys han colonitzat localitats més septentrionals. Les dades del BMS confirmen que són precisament aquestes papallones les que, des de mitjan dècada dels 70, han experi-

mentat una tendència significativa a l'augment poblacional.

L'últim apartat és una cloenda amb un enfoc conservacionista, en la qual es resumeixen les principals causes del declivi general de la fauna de papallones i s'identifiquen les prioritats i estratègies a seguir per redreçar aquesta situació alarmant. Les propostes es basen, sobretot, en la implementació de plans agrícoles que contemplin l'ús de tècniques tradicionals en substitució de les pràctiques intenses modernes, i també en la implementació d'un pla d'acció per a la conservació de la biodiversitat (BAP), promogut pels governs de Gran Bretanya i Irlanda. Encara que lentament, aquestes propostes sembla que van arrelant en àrees cada cop més extenses, gràcies a la pressió que exerceixen organismes com Butterfly Conservation, English Nature o la Royal Society for the Protection of Birds. 🦋

¹Heath, J., Pollard, E. & Thomas, J.A., 1984. *Atlas of butterflies in Britain and Ireland*. Viking, Harmondsworth.

Notícies

Aricia morronensis, una nova papallona per a la fauna de Catalunya

L'any 1993 es va publicar el primer catàleg complet de les papallones de Catalunya¹, on es relacionaven 193 espècies (189 d'acord amb el criteri taxonòmic més acceptat²) i se'n descartaven 27 que algun cop havien estat citades erròniament del nostre país.

Independentment d'aquestes discrepàncies, des de la publicació d'aquell catàleg, s'ha documentat la presència de cinc altres ropalòcers a Catalunya: l'hesperid *Heteropterus morpheus*, els pièrids *Elphinstonia charlonia* i *Leptidea reali* i els licènids *Cacyreus marshalli* i *Aricia morronensis*.

La darrera addició és, precisament, *Aricia morronensis*, que Mike Lockwood va trobar a la serra de Busa (Solsonès), al Prepirineu, durant la segona setmana d'agost de 2001. Curiosament, durant aquella mateixa setmana, Jordi Dantart va localitzar quatre poblacions més d'*A. morronensis* al Pirineu d'Andorra, que constitueixen també una addició per a la fauna d'aquest país. Totes aquestes localitats se situen a una alçada compresa entre 1.360 i 1.800 m.

Aricia morronensis és un endemisme ibèric, que es distribueix per les principals serralades ibèriques, inclòs el Pirineu Central. Les pobla-

cions conegudes més properes a les d'Andorra i Catalunya es localitzen, justament, al Pirineu Central, en concret al Parc Nacional d'Ordesa i, ja a França, a Gavarnia i al coll de Tormalet.

Aquesta papallona té uns requeriments ecològics molt determinats, que fan que les seves poblacions siguin sempre molt locals tot i assolir, a vegades, densitats importants. La planta nutrícia és gairebé sempre la cargola de roca, *Erodium foetidum* ssp. *glandulosum*. Aquesta geraniàcia s'associa amb relleixos i codines sobre substrats calcaris, generalment en indrets que reben una forta insolació. Lògicament, aquest hàbitat també el comparteix la papallona. Cal dir que, a Catalunya, la planta nutrícia es coneix d'una vintena de quadrícules UTM de 10x10 km, principalment a la zona occidental i central del Pirineu i Prepirineu, per la qual cosa no es pot descartar la troballa de noves poblacions en un futur. L'espècie vola en una sola generació, durant el mes d'agost.

Recentment, s'ha publicat un article on podreu trobar una informació molt més detallada sobre aquestes troballes, a part d'un recull de dades sobre la biologia, distribució i morfologia de l'espècie³. 🦋

© Il·lustracions, Richard Lewington 1997. *Guía de las mariposas de España y Europa* (Tolman, T. & Lewington, R., 2002. Lynx Edicions, Barcelona).

¹Viader, J., 1993. "Contribució a un catàleg dels lepidòpters de Catalunya (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea)". *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 12: 25-42.

²Karsholt, O. & Razowski, J., 1996. *The Lepidoptera of Europe. A Distributional Checklist*. Apollo Books, Stenstrup.

³Dantart, J. & Lockwood, M., 2001. "*Aricia morronensis* (Ribbe, 1910), un ropalòcer nou per a Catalunya i Andorra (Lepidoptera: Lycaenidae)". *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 87: 25-34.